

УДК 343.575

Бабенко А.М.
доктор юридичних наук, доцент
(Одеський державний
університет внутрішніх справ)

СУЧАСНИЙ СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ, ВБИВСТВ ТА САМОГУБСТВ У МІСТАХ І СІЛЬСЬКИХ РАЙОНАХ УКРАЇНИ: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ТА ЗАПОБІГАННЯ

Викладено результати аналізу сучасного стану і тенденцій наркозлочинності, вбивств та самогубств у містах та сільських районах різних регіонів України. Виявлено кореляційні залежності між наркозлочинністю та крадіжками, вбивствами і самогубствами. За методом Пірсона доведено вплив наркозлочинності на інтенсивність крадіжок, вбивств та самогубств на регіональному рівні. Встановлено територіальні особливості наркозлочинності у розрізі населених пунктів окремих областей – Харківської, Дніпропетровської, Львівської та Одеської. Проведено рейтинговий та порівняльний аналіз наркозлочинності у регіонах різного типу. Виявлено особливості структури та динаміки наркозлочинності на територіях курортного, промислового, аграрного та прикордонного типу. За статистичними даними наркозлочинності запропоновано методика та алгоритм виявлення й окреслення зон підвищених кримінологічних загроз. Проведено диференційований аналіз наркозлочинності в усіх адміністративно-територіальних одиницях Харківської, Дніпропетровської, Львівської та Одеської областей. Виявлено ступінь кореляційних зв'язків між рівнем концентрації злочинності та окремими соціально-демографічними параметрами населених пунктів. Доводиться, що для наркозлочинності у межах населених пунктів одного регіону притаманні такі статистичні закономірності та особливості: нерівномірність розподілу злочинності на території області; диференційованість показників у межах однієї кримінологічної групи; помітна стійкість інтенсивності та структурного розподілу питомої ваги злочинності між населеними пунктами регіону; відносна стабільність груп населених пунктів за рівнем кримінальної враженості; суттєві відмінності у показниках злочинності міських і сільських населених пунктів. Автором обґрунтовується необхідність вдосконалення практики протидії наркозлочинності у регіоні шляхом: посилення контролю за наркозлочинністю шляхом раціонального розподілу сил та засобів з протидії наркозлочинності, належної організації кримінологічної і віктимологічної безпеки; підвищення якості інформаційно-аналітичного і технологічного забезпечення правоохоронної діяльності; прийняття виважених управлінських рішень, заснованих на знаннях територіальних особливостей наркозлочинності; застосування диференційованих заходів із запобігання злочинності на основі науково обґрунтованого розподілу сил та засобів у протидії наркозлочинності.

Ключові слова: наркозлочинність, вбивства, самогубства, географія злочинності, територіальні особливості злочинності, запобігання злочинності.

Постановка проблеми. За даними чисельних кримінологічних досліджень, поширення в Україні наркоманії та пов'язаної із нею злочинності набуває рис масштабного асоціального явища. Воно спричинює руйнування фізичного й морального здоров'я нації, завдає шкоду її генофонду, правопорядку, інтелектуальному та економічному потенціалу суспільства. Сьогодні наркоманія та пов'язана з нею злочинність стали джерелом зла для сучасного людства. За оцінками фахівців, вони перешкоджають прогресу суспільства, охоплюють всі верстви населення, спричиняють шкоду здоров'ю молоді, загрожують якості генофонду України, є криміногенними чинниками, що призводять до учинення інших злочинів. Отже, наведене свідчить про *надзвичайну актуальність* питань, пов'язаних із вивченням та запобіганням злочинності у сфері незаконного обігу наркотиків та похідним від неї явищам.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Питанням дослідження наркозлочинності приділяли значну увагу такі відомі

вчені, як Ю.В. Баулін та В.І.Борисов [1], В.І. Женунтій [2], А.П. Закалюк [3, с. 424-451], А.А. Музика [4], О.В. Одерій та В.М. Лисенко [5], М.П. Селіванов та М.С. Хруппа [6], Є.В. Фесенко [7; 8], В.П. Філонов [9, с. 105-136] та ін. В основному увага вчених зосереджувалася на дослідженні кримінально-правових, криміналістичних та кримінологічних аспектів у контексті загальнодержавної боротьби із цим видом злочинності. Довгі роки поза увагою українських учених залишався такий важливий напрям у кримінології, як дослідження територіальних особливостей розподілу наркозлочинності та побудова системи протидії цьому виду злочинності з урахуванням її регіональних особливостей.

Отже, **мета нашої статті** полягає у вивченні регіональних особливостей розподілу наркозлочинності та похідних від неї явищ на території України, виділенні зон із найбільшою кримінальною враженістю, наданні обґрунтованих рекомендацій правоохоронним органам з удосконалення протидії наркозлочинності і похідним від неї явищам, що базувалися б на урахуванні їх територіально-просторових та часових особливостей.

Виклад основного матеріалу. Станом на 1 січня 2017 р. в Україні під наглядом перебуває 694 928 осіб із розладами психіки та поведінки через уживання наркотиків і психоактивних речовин, або 1 631,6 на 100 тис. населення. Тільки продовж 2016 р. зареєстровано 115 170 осіб, яким вперше в житті поставлено діагноз психічних та поведінкових розладів, пов'язаних з уживанням психоактивних речовин, що на 1,3 % більше, ніж у 2015 р. [21, с. 91]. За оцінками експертів, реальна цифра наркозалежних може сягати понад 2 млн. осіб, що складає 5,5 % населення країни. Якщо врахувати той факт, що, за твердженням фахівців, у суспільстві починаються незворотні процеси деградації нації, коли кількість споживачів наркотиків перевищує бар'єр у 7,5 %, то Україна знаходиться на межі допустимого порогу враженості населення наркоманією. Разом із цим офіційна статистика свідчить про безпрецедентне покращення ситуації у сфері протидії незаконному наркообігу (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка та питома вага злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів у 2011-2017 рр.²

Параметри	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Кількість злочинів	53 206	45 322	33 180	30 045	25 325	22 217	27 912
Коефіцієнт злочинної інтенсивності	116	99	72	70	59	52	68
Питома вага (%)	10,3 %	10,2 %	5,9 %	5,7 %	4,5 %	3,8 %	5,3 %

Із представлених даних видно, що якщо у 2011 р. в Україні зафіксовано 53 206 злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, то з 2013 по 2017 рр. їх виявлення та реєстрація зменшилися майже удвічі. Інтенсивність злочинів цієї категорії демонструвала схожі тенденції. Так само і питома вага цих злочинів знизилася з 10 % протягом 2011-2012 рр. до 3,8-5,3 % упродовж 2015-2017 рр. [13; 14; 15; 16; 17; 18; 19; 20]. Така статистика не витримує жодної критики, оскільки на цьому фоні спостерігається загострення проблеми наркоманії у суспільстві, збільшення кількості наркозалежних осіб та злочинів, які вчиняються на ґрунті наркоманії, на що вказують чисельні повідомлення медичних працівників і засобів

² Примітка. Узагальнено за даними МВС та Генеральної прокуратури України за 2011-2017 рр.

масової інформації. Така ситуація пов'язана не з покращенням криміногенної обстановки, а навпаки – з погіршенням роботи правоохоронних органів у цьому напрямі, що зумовлено: по-перше, прорахунками у реформуванні правоохоронних органів, зокрема у сфері кадрової політики (звільнення досвідчених працівників, ліквідація територіальних підрозділів БНОН, недоліки у підготовці кадрів для правоохоронних органів тощо); по-друге, освоєнням наркозлочинцями нових форм і видів протиправної діяльності (наприклад, перенесення більшої частини наркозлочинності у віртуальну сферу (Інтернет-простір), що виключає безпосередній контакт продавця із покупцем наркотиків); по-третє, використанням новітніх прийомів реклами та поширення наркотичних і психотропних засобів; по-четверте, застосуванням прийомів приховування протиправної діяльності та уникнення відповідальності за вчинений злочини та ін. Закономірними наслідками цього стали: 1) активізація наркозлочинців, розширення сфер впливу, збільшення ринку і розширення пропозиції асортименту наркотиків, втягування у незаконний обіг нових верств населення; 2) несвоєчасне (запізнена реакція) зниження активності правоохоронних органів щодо протидії злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Важливим фактором зниження ефективності роботи є: відсутність науково обґрунтованого підходу правоохоронних органів до розподілу сил та засобів у протидії наркозлочинності з урахуванням її територіальних особливостей; неврахування специфіки структурної перебудови та особливостей інтенсивності злочинності у розрізі окремих населених пунктів (територіально-просторових, адміністративно-територіальних одиниць) і т.д.

Параметром, що характеризує внутрішню будову того або іншого явища, є показники структури злочинності.

Таблиця 2

Питома вага наркозлочинів у структурі злочинності регіону у 2017 р.

Регіон	Україна	Дніпропетровська обл.	Харківська обл.	Одеська обл.	Львівська обл.
Параметри					
Загальна кількість злочинів	523 911	44 343	34 986	32 576	27 526
Кількість наркозлочинів	29 010	3 832	1 647	1 379	732
Питома вага у регіоні (%)	5,5	9	5	4	2,7

Так, за результатами нашого дослідження зафіксовано суттєві відмінності у питомій вазі наркозлочинності у загальній структурі регіональної злочинності. При загальнодержавній середній питомій вазі наркозлочинності у 5,5% у Львівській області частка наркозлочинності становить 2,7%; в Одеській – 5%; у Харківській – 5%, тоді як у Дніпропетровській – 9%, що дає підстави дійти висновку про неоднозначний тиск конкретних злочинів на загально регіональну криміногенну обстановку. Наприклад, у Дніпропетровській області частка наркозлочинів у структурі злочинності утричі вища за Львівську. Що стосується внутрішньої регіональної будови наркозлочинності, то тут також нами зафіксовано істотні регіональні особливості (табл. 2-3).

Таблиця 3

Стан та структура наркозлочинності в Одеській та деяких інших областях України у 2017 р.

Регіон Вид злочину	Україна	Одеська обл.	Харківська обл.	Чернігівська обл.	Закарпатська обл.	Волинська обл.
Всього	29 010	1 379	1 647	654	396	386
Ст. 305	251 (0,86%)	14 (1%)	54 (3,3%)	35 (5,35%)	19 (5%)	25 (7%)
Ст. 307	5029 (17,3%)	226 (16,4%)	338 (20,5%)	161 (24,6%)	117 (30%)	157 (40%)
Ст. 309	20071 (69,2%)	958 (69,4%)	1092 (66,3%)	385 (58,9%)	194 (48%)	141 (36%)
Ст. 310	2017 (6,9)	92 (6,67%)	64 (3,9%)	55 (8,5%)	51 (13%)	33 (9%)

Що стосується цих регіональних параметрів, то з представленої у таблиці інформації ми отримуємо дані щодо видів наркозлочинів, які чинять найбільший тиск на соціально-кримінологічну ситуацію у країні та її регіонах. Так, на загальнодержавному рівні найвищу питому вагу у структурі наркозлочинності складають злочини, пов'язані зі зберігання, перевезенням тощо наркотичних засобів, психотропних речовин тощо без мети збуту (ст. 309 КК). По Україні цей показник сягає 69 %; на другому за кількістю наркозлочинів місці знаходяться дії, пов'язані зі збутом наркотичних засобів (ст. 307 КК), – 17,3%; третє місце обіймають незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель (ст. 310 КК) – 6,9%. (Табл. 3) [14]. У той же час в інших регіонах спостерігаються суттєві територіально-просторові відмінності у досліджуваному виді злочинності. І хоча за рейтингом злочинів у структурі злочинності ми простежуємо приблизно однакову кримінологічну картину, абсолютна кількість наркозлочинів тих чи інших видів і їх питома вага у структурі є різними. Наприклад, поширеність збуту наркотичних злочинів у західних регіонах є вищою за східні та південні: Волинська область – 40 %; Закарпатська – 30 %, тоді як для Одещини цей показник складає 16 %, а для Харківської області – 20 % (Табл. 2). Показовими даними є питома вага ст. 309 КК у структурі наркозлочинності: для Одещини – 69 %; Харківщини – 66 %; Закарпаття – 48 %; Волині – 36 %. У контрабанді та незаконному культивуванні наркосировини також простежується яскраво виражені відмінності, а саме: значно вищі параметри спостерігаються у західних прикордонних областях і помітно нижчі – у південних та східних регіонах (табл. 2). Отримана інформація дає підстави стверджувати про особливості функціонування незаконного обігу наркотиків в Україні, тобто західні регіони орієнтовані на вирощування та експортування наркотиків до інших територій, у той час як східні – на імпортування та споживання наркотиків.

Цікавою виявилася інформація за результатами вивчення географії внутрішньої регіональної інтенсивності наркозлочинності на 100 тис. населення та проведеного рейтингового аналізу інтенсивності злочинності у розрізі окремих населених пунктів кількох регіонів (табл. 4).

Таблиця 4

Рейтинг інтенсивності наркозлочинності у містах і сільських районах Дніпропетровської та Харківської областей на 100 тис. населення у 2017 р.³

Параметри	Населений пункт	Коефіцієнт інтенсивності злочинів на 100 тис.	Населений пункт	Коефіцієнт інтенсивності злочинів на 100 тис.
Ранг	Дніпропетровська обл.	119	Харківська обл.	61
1	м. Тернівка	261	Печенізький р-н	122
2	Широківський р-н	171	Дергачівський р-н	93
3	м. Нікополь	166	Красноградський р-н	84
4	м. Кривий Ріг	162	Барвінківський р-н	76
5	м. Марганець	143	м. Харків	74
6	м. Жовті Води	132	Близнюківський р-н	70
7	м. Кам'янське	128	м. Лозова	66
8	м. Дніпро	128	Зміївський р-н	59
9	м. Синельникове	117	Дворічанський р-н	58
10	м. Покров	104	Краснокутський р-н	54
По Україні		68		

Отримані дані засвідчили діаметрально різні показники за насиченістю наркозлочинністю територій у розрізі особливо великих регіонів різного кримінологічного типу (промислового, курортного, аграрноорієнтованого тощо).

Таблиця 5

Рейтинг інтенсивності наркозлочинності у містах та сільських районах Одеської та Львівської областей на 100 тис. населення у 2017 р.⁴

Параметри	Населений пункт	Коефіцієнт інтенсивності злочинів на 100 тис.	Населений пункт	Коефіцієнт інтенсивності злочинів на 100 тис.
Ранг	Одеська	57	Львівська	29
1	м. Ізмаїл	152	Бузький р-н	101
2	м. Білгород-Дністр-й	82	Мостський р-н	83
3	м. Одеса	72	м. Стрий	80
4	Біляєвський р-н	66	Кам'янка-Бузький р-н	56
5	м. Южне	66	Жовківський р-н	43
6	Балтський р-н	64	Дрогобицький р-н	43
7	м. Чорноморськ	60	м. Львів	43
8	Татарбунарський р-н	54	м. Червоноград	40
9	Тарутинський р-н	53	Радехівський р-н	38
10	Березівський р-н	50	м. Моршин	34
По Україні		68		

Наведені показники вказують на надзвичайно складну ситуацію у сфері незаконного обігу наркотиків у Дніпропетровській області, значна частина територій якої знаходиться у негативній кримінологічній групі, тоді як Львівська область характеризується домінуванням на її території відносно благополучних

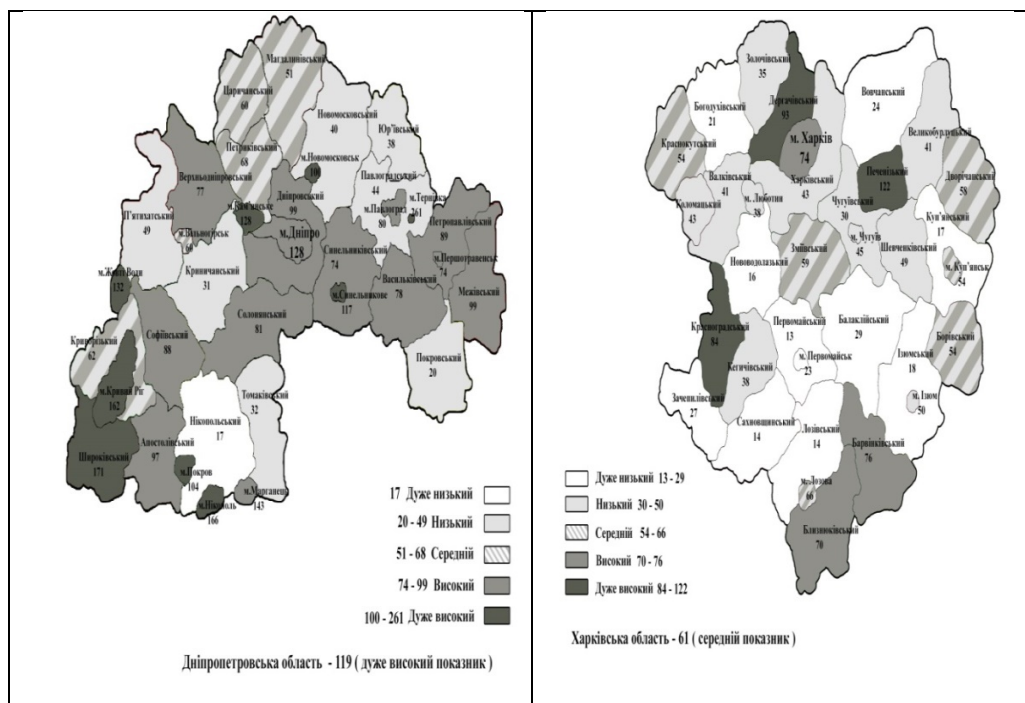
³ Примітка. Розраховано нами за даними Генеральної прокуратури України, її регіональних підрозділів та за даними Державної служби статистики України.

⁴ Примітка. Розраховано нами за даними Генеральної прокуратури України, її регіональних підрозділів та за даними Державної служби статистики України.

населених пунктів із точки зору враженості наркозлочинністю. Крім цього, у десяти найскладніших населених пунктах Дніпропетровської, Харківської, Одеської та Львівської областей спостерігається домінування населених пунктів, що тяжіють до загальнодержавного середнього показника, а території із найвищими параметрами враженості наркозлочинністю Львівської, Харківської та Одеської областей є схожими з найнижчими показниками Дніпропетровської області. Разом із тим найвищі показники інтенсивності наркозлочинності Дніпропетровської області у кілька разів перевищують аналогічні дані в інших трьох обраних для порівняння областях.

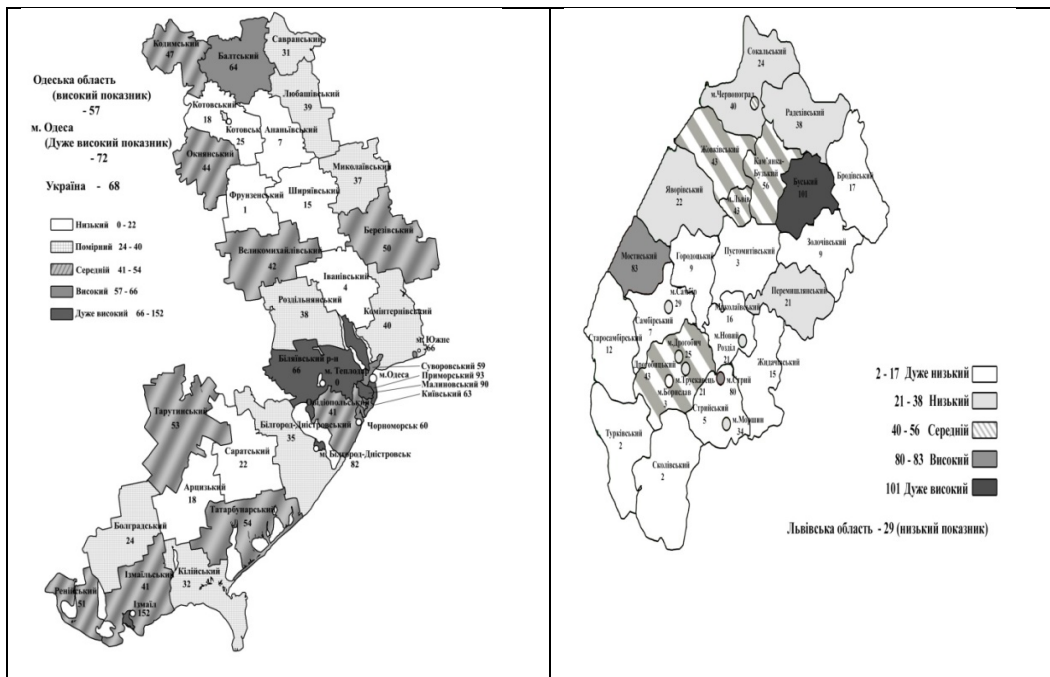
Картограма 1

Географія інтенсивності наркозлочинності на 100 тис. населення у містах та сільських районах Дніпропетровської та Харківської областей України у 2017 р.

Картограма 2

Географія інтенсивності наркозлочинності на 100 тис. населення
 у містах та сільських районах
 Одеської та Львівської областей України у 2017 р.

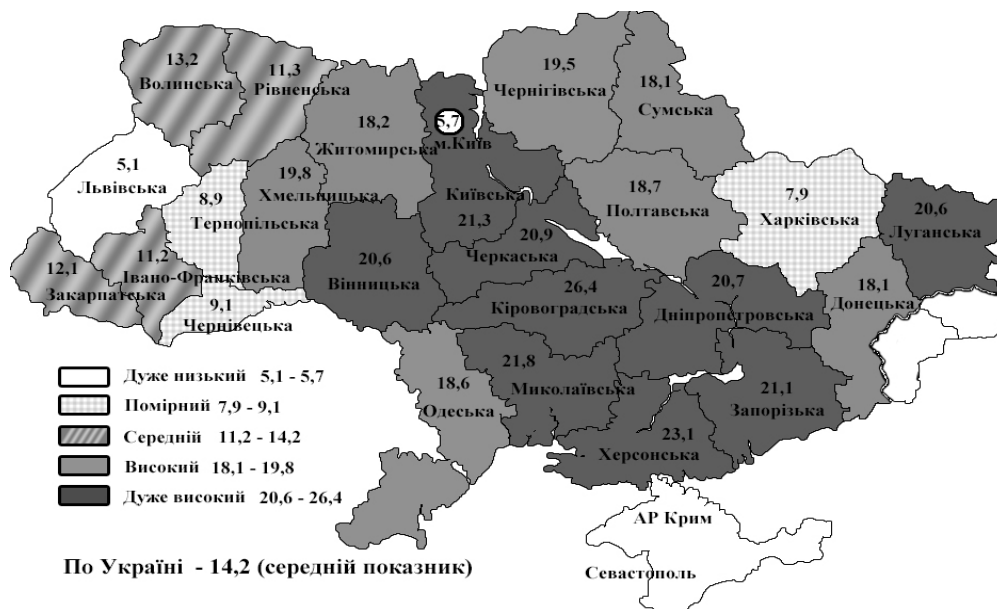
Розрахунок інтенсивності наркозлочинності, вбивств та самогубств за всіма регіонами України станом на 2017 р. дав можливість провести аналіз кореляційних залежностей між наркозлочинністю й іншими кримінологічними явищами [11; 12]⁵. Для зручності у проведенні інформаційно-аналітичної діяльності та орієнтації профілактичної діяльності на запобігання певним видам злочинності та асоціальним явищами нами складено відповідні картограми (картограма № 3 і № 4). У ході проведеного нами за методом Пірсона⁶ дослідження встановлено сильний кореляційний вплив насиченості регіону наркозлочинністю на інтенсивність таких видів злочинності та асоціальних явищ, як крадіжка, вбивства та самогубства.

⁵ *Примітка.* Розрахунки проводилися за власною методикою із використанням формули виявлення коефіцієнтів кореляції за Пірсоном.

⁶ *Примітка.* Лінійний кореляційний аналіз дозволяє встановити прямі зв'язки між перемінними величинами за їх абсолютними значеннями. Формула розрахунку коефіцієнтів кореляції побудована таким чином, що якщо між ознаками існує лінійний характер, то коефіцієнт Пірсона точно встановлює тісноту такого зв'язку.

Картограма 3

Географія інтенсивності самогубств на 100 тис. населення
 у регіонах України у 2017 р.

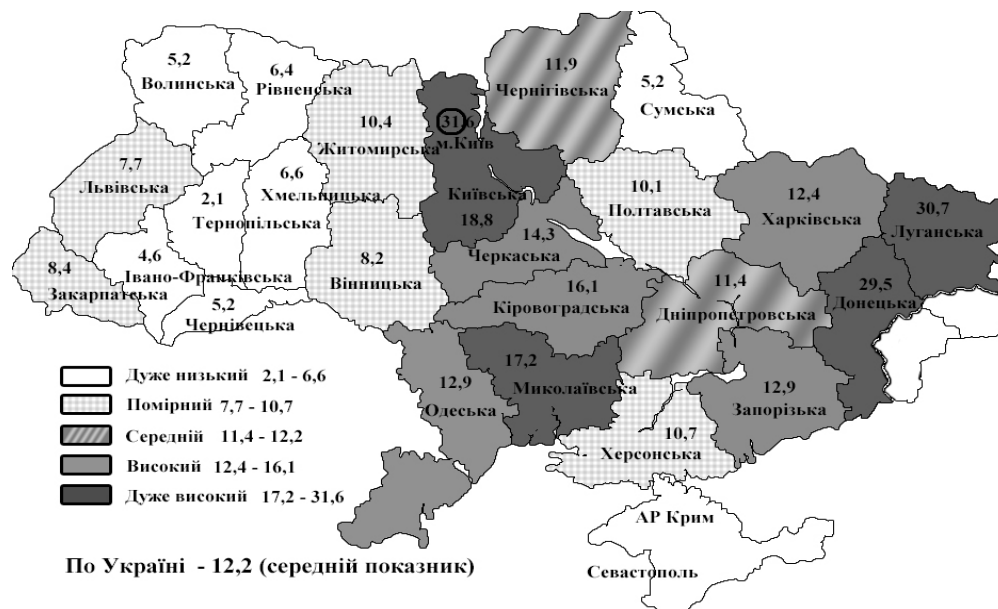

Так, за результатами відбору відповідних показників, розрахунків інтенсивності необхідних соціальних та економічних параметрів, розрахунку лінійних залежностей нами встановлено, що коефіцієнт кореляції Пірсона між інтенсивністю наркозлочинності та крадіжок у регіоні становить у середньому +0,5; між наркозлочинністю та самогубствами +0,52; аналогічні параметри між наркозлочинністю та умисними убивствами у регіоні виявлено на рівні +0,73⁷.

⁷ Примітка. За нашими даними, статистична залежність між урбанізацією, щільністю населення та концентрацією загальної злочинності у регіонах коливається у межах коефіцієнта кореляції від +0,80 до +0,89; між концентрацією злочинності та «маятниковою» міграцією розраховано залежність на рівні від +0,70 до +0,79; між кількістю населення та інтенсивністю злочинності у населених пунктах області існує сильна пряма кореляційна залежність з коефіцієнтом кореляції +0,72; ступінь тісноти взаємозв'язку між злочинністю, кількістю населення та кримінальним оточенням злочинців у кофіцієнтах становить +0,76; між ненаданням матеріальної допомоги батьком дитині та злочинністю неповнолітніх виявлено залежність, що дорівнює +0,76; між народженням та вихованням потенційного злочинця поза браком – +0,72; між відрахуванням особи під час навчання та вчиненням злочину виявлено залежність – +0,71; рівень алкоголізації у регіоні впливає на злочинність з інтенсивністю +0,64; залежність між безробіттям, розлученням, вихованням злочинця у неповній сім'ї та негативним впливом родини фіксується на істотному статистично значимому рівні від +0,50 до +0,54.

Географія інтенсивності вбивств на 100 тис. населення
 у регіонах України у 2017 р.⁸

Отримані дані свідчать про сильну та дуже сильну кореляційну залежність між відповідними явищами. Тобто високий рівень насиченості регіону наркозлочинністю безпосередньо зумовлює високі показники крадіжок, самогубств та вбивств у регіоні і, навпаки, на територіях, де вдається досягти успіху у протидії наркозлочинності, автоматично підвищується ймовірність зменшення кількості та інтенсивності крадіжок, убивств та самогубств.

Висновок. Результати нашого дослідження дають підстави стверджувати про існування суттєвих системних недоліків в організації запобігання наркоманії та наркозлочинності, вагомий її вплив на інші види злочинності і соціальні явища (крадіжки, вбивства та самогубства), про доступність наркотичних засобів та сприятливі умови в окремих регіонах України для наркотизації населення і незаконного обігу наркотичних засобів. У цілому в Україні існує сприятливе середовище для подальшого загострення наркоситуації у країні. Регіональні програми з протидії злочинності здебільшого мають декларативний характер, а реакція правоохоронних органів на наркозлочинність та пов'язані з нею явища не відповідає реальному стану криміналізації суспільства. Вони не ґрунтуються на реальній криміногенній ситуації та прогнозі її розвитку. Так само не враховуються тенденції наркозлочинності та пов'язаних із нею явищ і процесів, особливості її детермінації та сучасних форм прояву і можливостей поширення наркотиків, у тому числі через Інтернет і мережі комерційних аптек. Під час планування, програмування та організації протидії наркозлочинності, вбивствам, самогубствам тощо не використовуються інноваційні підходи з протидії злочинності, рідко вдаються до можливостей ЗМІ та Інтернету у формуванні антинаркотичної ідеології; не застосовуються інформаційно-аналітичні можливості геотехнологій та сучасного кримінологічного аналізу.

⁸ Примітка. Розраховано нами за даними Генеральної прокуратури України, її регіональних підрозділів та за даними Державної служби статистики України.

У контексті вдосконалення запобіжної діяльності хотілося б звернути увагу державних і правоохоронних органів на необхідність проведення політики протидії наркозлочинності та пов'язаним із нею злочинам і фоновим явищам (крадіжкам, грабежам, убивствам, розбоям, самогубствам тощо) з урахуванням територіальних особливостей злочинності, закономірностей її регіонального розподілу, тенденцій та специфіки територіальної детермінації. Діяльність правоохоронних органів має бути спрямованою не на притягнення до відповідальності рядових споживачів наркотиків, а на викорінення сфери пропозиції та обмеження сфери попиту наркотиків. Такі заходи є важливими для зниження злочинів корисливої та насильницької спрямованості. Вкрай важливим тут є використання можливостей засобів масової інформації, у тому числі Інтернету, для створення у суспільстві атмосфери негативного ставлення до незаконного обігу наркотичних засобів, виявлення місць поширення наркотичних засобів та осіб, що займаються такою діяльністю. Ефективною новелою тут може виявитися запровадження практики щоквартального звіту перед населенням керівників правоохоронних органів у прямому ефірі радіо або телебачення про стан протидії як загальній злочинності, так і незаконному обігу наркотиків з одночасним отриманням інформації від населення про місця збуту наркотиків та осіб, що займаються такою діяльністю, чи потерпілих від неї.

Бібліографічні посилання

1. Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) / Баулін Ю.В., Борисов В.І., Дорош Л.Д. та ін.; за заг. ред. Ю.В. Бауліна, Л.В. Дорош. Харків: Право, 2005. 256 с.
2. Женунтій В.І., Бабенко А.М. Незаконне культивування наркотиковмісних рослин: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти, запобігання: монографія. Донецьк: ДЮО ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2009. 224 с.
3. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: у 3-х кн. Київ: Вид. Дім „Ін Юре”, 2007. Кн. 2: Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів. 2007. 712 с.
4. Музика А.А. Відповідальність за злочини у сфері обігу наркотичних засобів. Київ: Логос, 1998. 324 с.
5. Одерій О.В., Лисенко В.М. Розслідування злочинів щодо незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів: наук.-практ. посіб. Харків: Золоті сторінки, 2004. 164 с.
6. Селіванов М.П., Хруппа М.С. Антинаркотичне законодавство України. Теорія. Історія: коментар. Київ: Юрінком, 1997. 352 с.
7. Фесенко Є.В. Злочини проти здоров'я населення та система заходів з його охорони: монографія. Київ: Атіка, 2004. 280 с.
8. Фесенко Є.В. Кримінально-правовий захист здоров'я населення: коментар законодавства та судової практики. Київ: Істина, 2001. 192 с.
9. Филонов В.П. Актуальные проблемы современной криминологии: монография. Донецьк: Донеччина, 1997. 288 с.
10. Лунеев В.В. Эпоха глобализации и преступность. Москва: Норма, 2007. 272 с.
11. Бабенко А.М. Територіально-просторовий аналіз злочинності у населених пунктах Одеської області. *Вісн. Асоц. кримінал. права України*. 2017. № 2 (9). URL: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/11_Babenko.pdf (дата звернення: 28.05.2018).
12. Бабенко А.М. Самогубства, доведення до самогубства, вбивства: кримінологічний вимір та соціальні наслідки. *Фонові для злочинності явища: запобігання та протидія*: зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (27 квітня 2018 р., м. Харків). Харків: Харк. нац. ун-т внутр. справ; Криминолог. асоц. України. 2018. С. 13-18.
13. Стан та структура злочинності в Україні (2010-2011 рр.) 2017. URL: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/717134> (дата звернення: 28.05.2018).
14. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2017 р. / Генеральна Прокуратура України. URL: http://www.gp.gov.ua/ua/sts2011.html?dir_100820 (дата звернення: 28.05.2018).
15. Стан та структура злочинності в Україні за 2007 по 20.11.2012 рр.: статистика МВС // Офіц. сайт МВС України. URL: <http://mvs.gov.ua> (дата звернення 25.03.2018).
16. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за 2013-2017 рр.: статистична інформа-

ція // Офіц. сайт Генеральної прокуратури України. URL: <http://www.gp.gov.ua> (дата звернення 25.03.2018).

17. Статистичний щорічник України за 2010 рік / Держ. ком. статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. Київ: Август Трейд, 2011. 559 с.

18. Статистичний щорічник України за 2012 рік / Держ. служба статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. Київ: Держаналітінформ, 2013. 532 с.

19. Статистичний щорічник України за 2013 рік / Держ. служба статистики України; за ред. О. Г. Осауленка. Київ: Держаналітінформ, 2014. 534 с.

20. Статистичний щорічник України за 2016 рік / Держ. служба статистики України; за ред. І.С. Вернера. Київ: Держаналітінформ, 2017. 611 с.

21. Національний звіт за 2017 рік щодо наркотичної ситуації в Україні (за даними 2016 року) / Державна установа «Український моніторинговий центр з наркотиків та алкоголю Міністерства охорони здоров'я». Київ, 2017. 228 с.

Надійшла до редакції 23.05.2018

Babenko A.M. Current state and trends of drug-related crime, homicides and suicides in urban and rural areas of Ukraine: criminological measurement and prevention. The article presents the results of the analysis of the current state and trends of drug-related crime, homicides and suicides in urban and rural areas in different regions of Ukraine. The revealed correlation between drug-related crime and thefts, murders and suicides. According to the method of Pearson proved the impact of drug crime on the intensity of thefts, murders and suicides at the regional level. Established territorial characteristics of drug-related crime in the context of settlements of individual regions – Kharkiv, Dnipropetrovsk, Lviv and Odessa. The rating and their comparative analysis drug-related crime in the regions. The peculiarities of the structure and dynamics of drug-related crime in the territories resort, industrial, agricultural and border type. According to the statistics of drug-related crimes proposed the methodology and algorithm of identifying and determining areas of increased criminal threats. Conducted a differentiated analysis of drug-related crime in all administrative-territorial units of Kharkiv, Dnipropetrovsk, Lviv and Odessa regions. Investigation of the degree of correlation between the level of concentration of crime and certain socio-demographic parameters of settlements. It is proved that for a drug crime within the settlements of one region has the following statistical regularities: the uneven distribution of crime in the region; the differentiation in the indicators within a criminological group; remarkably strong intensity and structural distribution of the proportion of crime between the settlements of the region; the relative stability of groups of settlements according to the level of criminal severity; significant differences in crime rates of urban and rural settlements. The author substantiates the necessity to improve the practice of combating drug-related crime in the region by: strengthening control over drug trafficking through the rational distribution of forces and means for combating drug-related crime, the proper organization of the criminological and activage security; the improvement of information-analytical and technological support of law enforcement; making informed management decisions based on knowledge of the specific features of drug-related crime; the application of differential measures in crime prevention based on scientifically sound distribution of forces and means combat drug-related crime.

Keywords: *drug trafficking, murder, suicide, geography of crime, territorial peculiarities of the criminality, crime prevention.*